

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö on aiemmin antanut lausunnon kokonaisuutta koskevasta arviomuistiosta. Lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin opetus- ja kulttuuriministeriö lausuu seuraavaa:

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä, että työnhakijan palveluprosessia ja työnvälityspalveluja kehitetään niin, että työnhakijan palvelutarve vaikuttaa enemmän palveluun ja työvoimaviranomaisen resursseja kohdennetaan erityisesti niille, jotka tarvitsevat tukea työllistymiseen ja työnhakuun. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää perusteltuna, että työvoimaviranomaisen harkintavalta täydentävien työnhakukeskustelujen määrästä lisääntyy ja jatkossa henkilön tilanne (esim. omaehtoisissa opinnoissa opiskelu) voidaan ottaa paremmin huomioon. On kuitenkin tärkeää, että harkintavallan kasvu ei johda siihen, että syntyy kirjavia käytäntöjä, jotka koetaan epäoikeudenmukaisiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää perusteltuna, että jatkossakin työvoimakoulutuksessa olevilla työnhakukeskustelu olisi kuukautta ennen sen arvioitua päättymistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että alkuhaastattelussa panostetaan henkilökohtaiseen kohtaamiseen, työnhakukeskusteluissa arvioidaan jatkossakin palvelutarve ja keskusteluja järjestetään edelleen säännöllisesti.

Työnhakijan palveluprosessissa nuorten osalta palvelutarve ja yksilöllinen tilanne on selvitettävä huolellisesti ja mietittävä tarkoituksenmukainen hakuvelvollisuus, joka voi nopeuttaa opintoja ja pidentää työuria. Nuoria on kyettävä ohjaamaan nykyistä osuvammin koulutukseen ja samalla saadaan ehkäistyä opintojen keskeyttämisiä ja siten vähentämään pitkällä aikavälillä nuorten valmistumisen viivästymisestä ja nuorten mahdollisesta syrjäytymisestä aiheutuvia kustannuksia.

Esityksen mukaan palvelutarpeen selvittämiseksi työnhakija/nuori voidaan ohjata työkyvyn tutkimuksiin ja arviointeihin sekä muihin asiantuntija-arviointeihin. Työnhakijan osaamisen kehittämistä voidaan arvioida yhteistyössä koulutuspalveluiden tuottajien kanssa ja työnhakijan työ- ja toimintakykyä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö nostaa esiin, että nuoren yksilöllistä tuen tarvetta koulutukseen ja työhön siirtymisessä tai muu tuen tarvetta voitaisiin selvittää nuorten työpajoilla. Nuorisolain mukaan (1285/2016) nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja sekä edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan.

Esitetyn 38 §:n 2 momentin mukaan työvoimaviranomaisen on tarvittaessa sisällytettävä työllistymissuunnitelmaan: 1) täydentävien työnhakukeskustelujen määrä ja ajankohdat; 2) työnhakijan palvelutarpeen mukaisia julkisia työvoimapalveluja; 3) muita työnhakijan osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja työ- ja toimintakykyä lisääviä palveluja; 4) työnhakuun tai yritystoiminnan kehittämiseen ja työllistymiseen vaikuttavan työ- ja toimintakyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyvät toimet; 5) edellytettävät selvitykset suunnitelman toteuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että työllistymissuunnitelmaa laadittaessa olisi huomioitava nuorten työpajat muuna työnhakijan osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja työ- ja toimintakykyä lisäävänä palveluna.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

-

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

-

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

-

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

-

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

-

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

-

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Työttömyysturvalakiin esitetään myös muutoksia, jotka vaikuttavat ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta vailla olevien nuorten oikeuteen saada työttömyysetuutta. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tavoitteena on jatkossakin ohjata nuoret suorittamaan ensisijaisesti

tutkintoa. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tätä lähtökohtaa tärkeänä, sillä tutkinnon suorittamisella on tutkitusti merkittävä vaikutus henkilön työmarkkina-asemaan tulevaisuudessa.

Hallituksen esityksen mukaan työttömyysturvalaissa säädettäisiin uudesta 13 a §:stä, jossa määritettäisiin nykyistä laajemmin opinnoista, joihin koulutusta vailla olevan nuoren tulee hakea. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, on myös tilanteita, joissa tutkintokoulutuksen sijaan muut opinnot soveltuisivat henkilölle paremmin. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää myönteisenä, että jatkossa nuoren kanssa voidaan sopia myös muihin koulutuksiin hakeutumisesta, mikäli ne soveltuvat nuoren tilanteeseen tutkintokoulutusta paremmin.

Esitetyssä 13 a §:n 1 momentin 2 kohdassa esitetään, että hakemisvelvollisuuden täyttävät opinnot voisivat olla työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta, jos henkilö tarvitsee opinnoissaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla erityistä tukea sairauden tai vamman vuoksi. Lain 13 a §:n 2 momentin 2 kohdassa taas todetaan, että suunnitelmassa voidaan lisäksi sopia hakemisesta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että vaikka yleisenä tavoitteena on ohjata nuoria nimenomaan tutkinnon suorittamiseen, tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeminen voi eri syistä estyä. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi olisi tarpeen, että näitä nuoria ohjattaisiin opiskelemaan juuri heille soveltuvia opintoja.

Työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että koulutukseen hakuvelvollisuuden voisi täyttää hakemalla työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen (TELMA-koulutus). Käytännössä tämä edellyttää sitä, että työnhakijalla on sellainen sairaus tai vamma, jonka vuoksi hänellä ei ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa, että ensisijaisesti vaikeasti vammaisille tarkoitettu TELMA-koulutus ei ole tarkoitettu syrjäytymisuhan alaisille nuorille, joilla on erilaisia oppimisen haasteita. Jo nyt TELMA-koulutuksen kohderyhmä on laajentunut epätarkoituksenmukaisesti niille opiskelijoille, jotka eivät kuulu tähän koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei pidä hyvänä, että myös työvoimahallinnosta ohjattaisiin tuohon koulutukseen hakijoita. Koulutuspaikkoja on vähän ja koulutus on noin neljä kertaa kalliimpaa kuin muu koulutus, koska se on tarkoitettu tukemaan vammaisten ihmisten jatkuvan oppimisen taitoja ja itsenäistä elämää. TELMA-koulutus ei voi olla hakuvelvoitteena, koska se on tarkoitettu vaativaa erityistä tukea tarvitseville perusopetuksen päättäneille nuorille. Käytännössä on kyse vaikea- ja monivammaisia nuoria, jotka eivät edes olisi työnhakijoina, vaan muiden sosiaalietuksien piirissä. Koulutus antaa valmiuksia vammaisen opiskelijan (esim. kehitysvammaisen henkilön) mahdollisemman itsenäiseen elämään asuntolassa asumiseen, henkilökohtaisen avustajan käyttämiseen ja esim. työkeskuksessa tehtävään mielekkyyttä antavaan työhön/päivittäistoimintoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö nostaa esiin, että tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA-koulutus) olisi oikea väylä hallituksen esityksessä esitetyille kohderyhmälle saada opiskelunvalmiuksia ja siirtyä suorittamaan tutkintoa/tutkinnon osia. TUVA-koulutuksessa on mahdollista saada vahvaa erityistä tukea, jota kohderyhmän nuoret todennäköisesti tarvitsevat. TUVA-koulutus on tarkoitettu paitsi oppivelvollisille niin myös aikuisille, jotka tarvitsevat opiskelunvalmiuksia siirtyäkseen tutkintokoulutukseen. Erityisen paljon näissä koulutuksissa on ollut mm. maahanmuuttajataustaisia aikuisia, jotka koulutuksessa vahvistavat kielitaitoaan osana muuta koulutusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että 13 §:n 1 momentin 2 kohta korvataan tutkintokoulutukseen valmentavalla koulutuksella ja hallituksen esityksessä kuvataan tarkemmin TUVA-koulutuksen tavoitteet, sisältö, kohderyhmät sekä koulutuksen mahdollistavat ohjaus ja tukitoimet. TELMA-koulutus voitaisiin siirtää 13 §:n 2 momenttiin, jolloin TELMA-koulutukseen

voitaisiin yksittäisissä tapauksissa ohjata hakemaan vain vaikeavammaisia nuoria, joilla on esim. kehitysvamma tai autismidiagnoosi. Muut nuoret hyötyvät enemmän TUVU-koulutuksen suorittamisesta, jossa on myös mahdollisuus erityiseen tukeen ja huomioida yksilölliset tarpeet mm. elämänhallinnan tuessa. Tutkintoa vailla olevissa nuorissa voi olla hakijoita, jotka ovat käyneet jonkun valmentavan koulutuksen, jolloin olisi tärkeää ohjata heidät tutkintokoulutukseen suorittamaan aluksi vaikka vain yhtä tai muutamaa tutkinnon osaa, joiden avulla he voisivat työllistyä. Ammatillisessa koulutuksessa oppimisen tuen lainsäädäntöä on uudistettu ja se tulee voimaan 1.8.2026. Muutosten myötä opiskelijalla on oikeus aiempaa vahvempaa erityiseen tukeen tutkintokoulutuksen aikana.

Esitetyn 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin hakuvelvollisuutta täyttävistä kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa järjestettävistä opinnoista. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää esitystä kannatettavana, sillä edellä mainitut opinnot voivat joissain tilanteissa sopia nuoren tilanteeseen tutkintokoulutusta paremmin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää muutoin hyvänä 13 §:n 2 momentin listaa koulutuksista, joihin hakemisesta voitaisiin sopia. Ammatillisen perustutkinnon osien suorittaminen, maahanmuuttajien korkeakouluopintoihin valmentava koulutus ja yhteishankintakoulutus voivat soveltua nuorelle tietyissä tilanteissa paremmin, vaikka niiden ei tulisi olla ensisijaisia vaihtoehtoja vailla ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa olevalle nuorelle.

Työttömyysturvalain 14 §:än esitetään muutoksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää hyvänä, että määräajasta koulutukseen hakemisvelvollisuuden täyttämiseksi ei luovuta. On kuitenkin perusteltua, että työvoimaviranomainen voisi sopia myös toisesta määräajasta hakea opiskelupaikkaa. Näin voidaan kannustaa nuorta hakeutumaan myös muina aikoina kuin syyslukukauden alussa alkaviin koulutuksiin.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

Työttömyysturvalain 10 §:n sanamuotoa tarkennetaan siten, että yliopistossa suoritettavan jatkotutkinnon päätoimisuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon opintosuunnitelman mukaisen laajuuden muutkin samaan opintokokonaisuuteen kuuluvat opintosuoritukset. Muutoksen myötä väitöskirjatyön vaatima työmäärä voitaisiin ottaa huomioon, vaikka sitä ei olisi sisällytetty opintosuunnitelmaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tarkennusta perusteltuna.

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Lempinen Petri
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Ikkela Saara
Opetus- ja kulttuuriministeriö